

ALTERNATİF ve TAMAMLAYICI TEDAVİLER VE HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ

ALTERNATİF ve TAMAMLAYICI TEDAVİLER VE HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ

GİRİŞ

- Çoğu kez bilimsel kanıtlara dayanmayan ve başlangıçta alternatif ve tamamlayıcı olarak adlandırılan yöntemlerde hızlı bir artışı da beraberinde getirmektedir.

TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIBBIN TARİHÇESİ

- Dünyada giderek yaygınlaşan uygulamalar ve literatürdeki eksiklikler nedeniyle 1998 yılında Birleşik Devletlerde Ulusal Sağlık Enstitüsüne (NIH) bağlı Ulusal Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Merkezi (NCCAM) kurulmuştur.

ALTERNATİF ve TAMAMLAYICI TEDAVİLER VE HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ

GİRİŞ

- Yirminci yüzyılın ortalarından başlayarak, hastalıkların tanı ve tedavilerinde gözlenen hızlı ve büyük aşamalar,

TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIBBIN TARİHÇESİ

- Tamamlayıcı ve alternatif tıp uygulamalarının kökeni Eski Çin ve Ayurvedik tıbbına dayanmaktadır.
- Eski çağlarda geleneksel iyileştiriciler ve şamanların görev yaptığı toplumlarda, bitkisel tedavilerin kullanımı tıbbın bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP (COMPLEMENTARY AND ALTERNATIVE MEDICINE (TAT)

- Alternatif tıp; tıbbi tedavilerin yerine geçen, modern biyotıp ya da tedaviler tarafından kabul edilmeyen her türlü sağlık hizmeti olarak tanımlanmaktadır.

TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP (COMPLEMENTARY AND ALTERNATIVE MEDICINE (TAT))

- Tamamlayıcı tıp; ise tıbbi tedavi ile birlikte, tıbbi tedaviye ek olarak uygulanan tedavi ve bakım sistemidir.

TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP (COMPLEMENTARY AND ALTERNATIVE MEDICINE (TAT))

- Tamamlayıcı ve alternatif tıp terimleri genellikle bir başlık altında toplanmaktadır.

TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP (COMPLEMENTARY AND ALTERNATIVE MEDICINE (TAT))

- Tamamlayıcı ve alternatif tıp, tıbbın kavramsal çerçevesini çeşitlendirerek, ya da geleneksel olarak karşılanamayan talepleri karşılayarak, temel tıba bir bütünlük katarak oluşan tanı, tedavi ve koruma sistemi olarak tanımlanmaktadır.

TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP (COMPLEMENTARY AND ALTERNATIVE MEDICINE (TAT))

- Ulusal Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Merkezi; Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavileri (TAT) henüz modern tıbbın bir parçası olarak kabul edilmeyen sağlık bakım sistemleri, ürünleri ve uygulamaları olarak tanımlanmaktadır.

TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP (COMPLEMENTARY AND ALTERNATIVE MEDICINE (TAT))

- Birleşmiş Milletler Ulusal Sağlık Enstitüsü'nün yapmış olduğu tanım bu alanda en çok kabul edilen tanım olmuştur.

TAMAMLAYICI VE ALTERNATİF TIP (COMPLEMENTARY AND ALTERNATIVE MEDICINE (TAT))

- Bu tanıma göre; "tamamlayıcı ve alternatif tıp; belirli bir zaman diliminde belli bir toplum veya kültürdeki politik olarak baskın olan sağlık sisteminin dışında kalan bütün sağlık hizmetlerini, yöntemlerini, uygulamalarını ve bunlara eşlik eden teori ve inançları kapsayan geniş bir sağlık alanı" olarak tanımlamıştır.

TAT

- Bilimsel gelişmeler, günümüzde bitkilerin önemli tedavi potansiyeli bulunduğunu ortaya koymakta ve bu tür tedavi yöntemlerinden de "tamamlayıcı tedavi" olarak söz edilmektedir.

TAT

- Alternatif tedavi ve tamamlayıcı tedavi kavramları çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmasına rağmen iki kavram aynı anlamı ifade etmez.

TAT

- Alternatif tedavi, modern tıbbın yerine kullanılan bir tedavi şeklidir.
- Örneğin; Ağrısı olan bir hastada analjezik yerine akupunkturun kullanılması gibi.

TAT

- Örneğin; Tamamlayıcı tedavi ise ağrının kontrolünde ilaç tedavisiyle birlikte hayal kurma, müzik ve gevşeme tekniklerinin kullanılması gibi modern tıpla birlikte kullanılan bir tedavi şeklidir.

TAT AMACI

- Hastalar/ bireyler genelde fiziksel ve emosyonel iyilik halini geliştirmek ve tedavinin yan etkileri ile baş etmek amacıyla TAT' leri yaygın olarak kullanmaktadırlar.

TAT BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

- Öncelikle alternatif tıbbın olgularla değil olaylarla ilgilendiğini vurgulamak gerekir.
- Bu nedenle alternatif tıbbın temel dayanağı, söylentilerdir.

TAT BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

- Alternatif tıpta ikinci önemli öge inançtır.
- Hem alternatif tıp uygulayıcısının hem de hastanın inancı, tedavinin gerçekleşebilmesi için ön koşul kabul edilir.

TAT BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

- Alternatif tıpta bir başka önemli unsur, ölçülemez ve saptanamaz öğelerin varlığıdır.
- Alternatif tıpta genellikle objektif deliller ve sorgulama yer almaz, sadece hastaya olan faydayı ve onun düşünceleri ölçü kabul edilir.

TAT EN ÇOK KULLANAN GRUPLAR

- Kronik hastalığın olması,
- Tedavilerle iyileşemeyen kanser hastaları,
- HIV/ AIDS hastaları,
- Özürlüler ve özürlü çocuk aileleri,
- Yaşlı hastalar,

TAT KULLANMA NEDENLERİ

- Tedavi olma,
- Tedaviye destek olma,
- Ekonomik durum,
- Sağlık hizmetlerindeki yetersizlikler

TAT KULLANMA NEDENLERİ

- Medikal tedavilerden hoşnutsuzluk,
- Hastalıkların tekrarlamasını önleme,
- Kontrol algısı ihtiyacı,
- Etkili olduğu inancı ile tat yöntemlerini kullanmaktadırlar.

TAT KULLANMA NEDENLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- Hastaların/ bireylerin TAT ile ilgili algıları,
- Hastaların/bireylerin konvansiyonel tedavilerle ilgili inançları,
- Konvansiyonel tedavilerin yan etkileri ile ilgili endişe ve kaygı,
- Hasta/ bireyler ile sağlık bakım ekibi arasındaki iletişim/ ilişki etkilemektedir.

NCCAM TAT'İ 5 BAŞLIK ALTINDA TOPLAYARAK GRUPLANDIRMAKTADIR.

1. Alternatif ve medikal sistemler (homeopati, naturopati, geleneksel Çin tıbbi ve ayurveda gibi kültürel kökenli sistemler),

NCCAM TAT'İ 5 BAŞLIK ALTINDA TOPLAYARAK GRUPLANDIRMAKTADIR.

2. Beden-Zihin müdahaleleri (müzik terapi, spiritual iyileşme, psikolojik görüşmeler, dua),

NCCAM TAT'İ 5 BAŞLIK ALTINDA TOPLAYARAK GRUPLANDIRMAKTADIR.

3. Biyolojik temelli tedaviler (bitkiler, diyet destek ürünleri, tıbbi bitki çayları ya da hayvan parçaları köpek balığı kıkırdak gibi),

NCCAM TAT'İ 5 BAŞLIK ALTINDA TOPLAYARAK GRUPLANDIRMAKTADIR.

4. Manipülatif ve beden temelli tedaviler (masaj, kiropratik manipülasyon, osteopati),

NCCAM TAT'İ 5 BAŞLIK ALTINDA TOPLAYARAK GRUPLANDIRMAKTADIR.

5. Enerji tedavileri (reiki, qigong, elektromagnetik terapiler).

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİNE NEDEN İLGİ ARTMAKTADIR?

- Hızla büyüyen sağlık sorunları,
- Modern tıbbın hala birçok hastalığın tedavisini bulamaması,
- Alt yapı, finans ve insan gücü gibi alanlardaki yetersizlikler,
- Sağlık hizmeti talebinin tam olarak karşılanamaması,

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİNE NEDEN İLGİ ARTMAKTADIR?

- Modern tedavilerin çok pahalı oluşu ve ileri teknoloji gerektirmesi,
- Modern tıp esasına dayalı sağlık hizmeti veren kurumlardaki aşırı iş yoğunluğu,

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİNE NEDEN İLGİ ARTMAKTADIR?

- Sağlık hizmetine ulaşımın zor olması,
- Hasta bireylere “mucize” tedavi vaat eden alternatif tıp uygulayıcılarına kolay ulaşım ilginin artmasına neden olmuştur.

ALTERNATİF TIBBIN ÇAĞDAŞ BİLİMSEL TIBBA ELEŞTİRİLERİ

- Çağdaş bilimsel tıp, günümüzde kronik, psikosomatik, psikiyatrik, maling, kardiovasküler vb. hastalıkların tedavisinde başarılı değildir.

ALTERNATİF TIBBIN ÇAĞDAŞ BİLİMSEL TIBBA ELEŞTİRİLERİ

- Çağdaş bilimsel tıbbın tedavi yöntemlerinin çok fazla yan etkisi vardır.
- Çağdaş bilimsel tıp çok pahalıdır.

ALTERNATİF TIBBIN ÇAĞDAŞ BİLİMSEL TIBBA ELEŞTİRİLERİ

- Çağdaş bilimsel tıp hastayı bir insan olarak ele almamakta, ona bir vaka, tamir edilecek bir makine gözüyle bakmaktadır.
- Çağdaş bilimsel tıp indirgeyici ve etiket koyucudur, bir insanı motorlu bir araç gibi görmektedir.

ALTERNATİF TIBBIN ÇAĞDAŞ BİLİMSEL TIBBA ELEŞTİRİLERİ

- Çağdaş bilimsel tıp, insanın maddi varlığından başka, çok önemli bir parçası olan ruhsal yönünü görmezden gelmektedir.
- Çağdaş bilimsel tıp, alternatif tıp yöntemlerine karşı çok ön yargılıdır ve hiç de alçak gönüllü değildir.

ALTERNATİF TEDAVİLERLE İLGİLİ DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN KONULAR

Güvenirlilik ve Etkililik; Herhangi bir alternatif tıp uygulayıcısının eğitimi, niteliği ve yeteneği yakından araştırılmalıdır.

- Alternatif tıp, temel tıp kadar iyi düzenlenmemiştir.
- Hizmetin kalitesi
- Maliyet

TAMAMLAYICI TEDAVİLER ETKİLİ MİDİR?

- Tamamlayıcı tedavilerin etkili olduğu görüşünü destekleyen birçok araştırma bulunmaktadır.
- Ancak tamamlayıcı tedavilerle ilgili araştırmaların bilim içinde yer edinmesi çok yavaş gelişmektedir.

TAMAMLAYICI TEDAVİLER ETKİLİ MİDİR?

- Tamamlayıcı tedavilerde, bireylerin bilişsel ve duyuşsal yönden kendini iyi hissetmesini sağlayan ve klinik çalışmalara uygun olmayan birçok tedavi yöntemi bulunmaktadır.

TAMAMLAYICI TEDAVİLER ETKİLİ MİDİR?

- Ancak fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal ve ruhsal boyutlardaki girişimlerin ölçülebilirliğinin güç olması,
- Tedavi sonuçlarının da değerlendirilmesini güçleştirmektedir.

TAMAMLAYICI TEDAVİLER ETKİLİ MİDİR?

- Örneğin masaj hemşirelik uygulamasında en yaygın olarak kullanılan tamamlayıcı tedavidir.
- Çalışmalar masajın anksiyete düzeyini, kan basıncını, kalp ve solunum hızını azalttığını göstermektedir.

TAMAMLAYICI TEDAVİLER ETKİLİ MİDİR?

- Aromaterapi hemşireler tarafından yaygın olarak kullanılan ikinci bir tamamlayıcı uygulamadır.
- Aromaterapinin kan basıncı ve kalp hızını düşürdüğü, ağrı ve anksiyeteyi azalttığı çalışmalarla gösterilmiştir.

ETKİLİ BİR TEDAVİ MODELİNİN ŞU ÖZELLİKLERE SAHİP OLMASI GEREKMEKTEDİR

- Güçlü bilimsel prensiplere dayanmalı
- Bilim ve teknolojideki gelişmelerin sonuçlarını ortaya koymalı; uygulanan metodun teorisi ve pratiği,
- Bilim ve teknolojinin ışığında yenilenmeye açık olmalı

ETKİLİ BİR TEDAVİ MODELİNİN ŞU ÖZELLİKLERE SAHİP OLMASI GEREKMEKTEDİR

- Modern tıbbın, temel esaslarıyla uyuşabilir olmalı,
- Bireylerin benzersiz olduğunu fark etmeli. "Hastalık yok, hasta vardır" anlayışı ön plânda olmalı,

ETKİLİ BİR TEDAVİ MODELİNİN ŞU ÖZELLİKLERE SAHİP OLMASI GEREKMEKTEDİR

- Uygulamalar hastalıkları önleyici, sağlıklı yaşam biçimini tarzını teşvik edici olmalı,
- Maliyet, fayda ve etkililik analizi açısından uygun ve en üst seviyede olmalı,

ETKİLİ BİR TEDAVİ MODELİNİN ŞU ÖZELLİKLERE SAHİP OLMASI GEREKMEKTEDİR

- Sağlığın bütüncül olduğuna dikkat çekilmeli,
- Doktor, hasta ve ilaçların iyileşme sürecinde eşit derecede öneme sahip oldukları unutulmamalıdır.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Birinci grupta hemşirelerin doğrudan uygulamaya dahil edebildikleri tedaviler yer almaktadır:**
- **Masaj:** Ağrı ve kas-iskelet problemlerini hafifletmek amacıyla vücudun değişik bölgelerine ovma, yoğurma, sıvazlama gibi hareketlerin uygulanmasıdır.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Shiatsu:** Vücut üzerindeki belirli noktalara hafif basınç uygulayarak vücudun iyileşme yeteneğini uyarmaya yardım eden bir masaj tipidir.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Refleksoloji:** Vücut içinde vertikal olarak geçen görünmeyen bölgelerin olduğu görüşüne dayalı olarak gerçekleştirilen bir ayak masajı tipidir.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Aromaterapi:** Sağlık ve canlılığı sürdürmek ve ilerletmek için esansiyel yağların kullanımı olarak tanımlanmaktadır.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Terapötik dokunma:** Empati oluşturmada ve sözlü empati kurulamadığı durumlarda alternatif bir yöntem olup, pozitif ya da negatif nörofizyolojik cevaplara neden olur.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **İkinci grupta hemşireliğe kısmi boyutta dahil edilebilen tedaviler yer almaktadır:**
- **Homeopaty:** Sağlıklı bir bireyde herhangi bir hastalık veya dengesizlik meydana getirerek, hastalık bulguları ortaya çıkartan doğal madde veya maddelerin, aynı bulguları taşıyan sağlıklı bireye belli yöntemlerle sulandırılarak ve dinamize edilerek verilmesi sonucu bireyin sağlığına kavuşturulması prensibine dayanır.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- Yani daha basit olarak, sağlam bir canlıda hastalığı meydana getiren doğal madde, aynı tip hastalığa sahip canlıda hastalığı ortadan kaldırır.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Bitkisel tedaviler:** Bu tedavi yönteminde hastalıkları tedavi etmek ve sağlığı sürdürmek amacıyla bitki ve bitki özleri kullanılır.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Beslenme terapileri:** Hastalıkları önlemek ve tedavi etmek amacıyla diyet ve destek besinlerin kullanılmasıdır.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Hipnoterapi:** Davranışsal bozukluk ve disfonksiyonların tedavisinde hipnoz yönteminin kullanılmasıdır.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- Üçüncü grupta ise hemşirelik uygulamasına kolaylıkla dahil edilemeyen, hemşirelerin önerilerde bulunabilecekleri tedaviler bulunmaktadır:

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Akupunktur:** Enerji kaynaklarını uyarmak amacıyla vücut üzerindeki çeşitli noktalara küçük iğnelerin yerleştirilmesiyle uygulanan bir yöntemdir.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Chiropractice:** Elle dokunma ve masaj tekniklerini kullanarak kas-iskelet bozukluklarını tedavi etmek için kullanılır.

ALTERNATİF TIP YÖNTEMLERİ ve HEMŞİRELİK

- **Osteopatı:** Kas-iskelet problemleri üzerine odaklanan genellikle elle dokunmayla yapılan tanı ve tedavi şeklidir.

TAT UYGULANMASINDA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

- Hemşireler her girişimlerinden sorumlu oldukları için, bakım verirken tamamlayıcı tedaviler konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları beklenir.

TAT UYGULANMASINDA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

Hemşire bu konudaki sorumluluklarını üç adımda gözden geçirmelidir;

- I. Adım: Tamamlayıcı tedaviyi uygulamak uygun mudur?**
- Hemşire bu hasta için tamamlayıcı tedavi uygulamasının uygunluğunu tanılamak için bilgi, beceri ve karara sahip mi?
 - Hasta tamamlayıcı tedavi hakkında bilgilendirildi mi?
 - Hemşirenin bu tedaviyi gerçekleştirme yetkisi var mı?

TAT UYGULANMASINDA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

Bir girişimi gerçekleştirmenin uygunluğu göz önünde bulundurulurken, aşağıdaki faktörler de dikkate alınmalıdır:

- Zarara neden olabilecek işlemlerin tümü kontrollü uygulamalara dahil edilmez.

TAT UYGULANMASINDA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

- Her hemşire yaptığı işlerden ve hemşirelik uygulama alanı içindeki uygulamalardan sorumludur.

TAT UYGULANMASINDA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

- Tamamlayıcı tedavi kurum içinde uygulanabilir bir girişim olarak kabul edilmiş mi?
- Bu tedavi hastanın bakım planına dahil edilebilir mi?
- Bu tedavi önerilir ise, tartışmalı konular ortaya çıkar mı?

TAT UYGULANMASINDA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

II.Adım: Hemşire bu tedaviyi güvenli ve etkili bir şekilde uygulayabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve karara sahip mi?

- Her hemşirenin topluma karşı sorumlulukları vardır.

TAT UYGULANMASINDA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

- Hemşireler hastayla ilgili uygulamaları gerçekleştirmek ve kanuni gerekleri ve mesleğin standartlarını yerine getirmekle sorumludurlar.
- Hemşire bunu kurumundaki uygulamalar için gerekli olan bilgi, beceri ve kararlara sahip olmakla göstermelidirler.

TAT UYGULANMASINDA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

III. Adım: Hemşire bu tedavinin olası sonuçlarının farkında mı ve bu sonuçlarla başa çıkabilecek mi?

- Hemşireler tamamlayıcı tedavinin hastanın sağlık durumu üzerindeki etkilerini değerlendirebilmeli ve ilave bilgi, beceri ve uzmanlık gerektiğinde bunu kabul edebilmelidir.

SAĞLIK PERSONELİ

- Hastayla iletişimde yargılayıcı olmamalı,
- Hasta, ailesi ve çevresi ile bir bütün olarak ele alınmalı,
- Tutarlı davranış örüntüleri gösterilmeli,
- Sağlık hizmeti alan birey yeterince bilgilendirilmelidir.

SAĞLIK PERSONELİ

- Alternatif tıp bilimsel tıptan daha kolay ulaşılabilir olmamalı, bilimsel tıp uygun biçimde tanıtılmalı, bilimsel tıp bireylerin ne zaman alternatif tıbbı kullanmak istediğini bilmeli, araştırma yapmalıdır.

SAĞLIK PERSONELİ

- Bilimsel tıp, alternatif tıbbı tanımaya ve anlamaya çalışmalıdır.
- Sık başvuru alan alternatif tıp yöntemleri (akupunktur, şifalı bitkiler) bilimsel yolla araştırılarak, sonuçlar kamuoyunun bilgisine sunulmalıdır.

SAĞLIK PERSONELİ

- Bilimsel tıp uygulamasını yürütenlerin halk tıbbını tümüyle dışlamaları, geleneksel yöntemlere ve inançlara bağlılığın etkin olduğu ülkemizde alternatif tıp uygulamalarının yaygınlaşmasına haklılık zemini yaratabilmektedir.

SAĞLIK PERSONELİ

- Sağlık çalışanları bilgilendirici ve açıklayıcı olmalıdır.
- Bu bilgilendirme ve açıklamayı yapabilecek biçimde eğitilmelidir.

SAĞLIK PERSONELİ

- Sağlık çalışanı-hasta ilişkisi gözden geçirilmeli, başvurmayı engelleyen nedenler ortadan kaldırılmalı,
- Medyada alternatif tıp uygulamaları konusundaki haber ve yorumlar halkı yönlendirici olabildiğinden bu konuda yasal düzenlemeler ve denetim getirilmelidir.

UZM. EMİNE ONKUN
TEŞEKKÜR EDERİM